

Predgovor

Izbor iz muzejskog nakladništva 2012. – 2013. g.

Kao sudionici elektroničkoga doba u kojemu se, zahvaljujući internetu, informacije šire brže, šire i dalje nego ikada, sve smo svjesniji kako otisnuta riječ, više nego dosad, ima provjereno jamstvo najpouzdanijeg svjedočanstva o dosegnutim znanjima naše generacije u civilizacijskom razvoju čovječanstva. Stoga i hrvatski muzeji, koji na svojim mrežnim stranicama i društvenim mrežama svakodnevno nude sve različitije i sve bogatije sadržaje, ne zapostavljaju objavljivanje svojih sadržaja i na tiskanome mediju. Naravno, unutar financijskih mogućnosti ograničenih krizom koja nije zaobišla ni kulturni život.

Stoga je na izložbenim policama Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC-a) i ove godine, 32. put, na stranicama muzejskih publikacija moguće upoznati velike i one manje izložbene projekte te iščitati rezultate brojnih različitih muzejskih aktivnosti. Pažljivi čitač upoznat će različite teme i oblike njihove prezentacije, ali mu neće promaknuti ni smanjen broj muzejskih naslova, kao ni skromniji opseg otisnutih stranica muzejskih publikacija. No na temelju izloženoga pokušat ćemo prepoznati važnija izdanja te ih i ovim recima učvrstiti u kulturnoj memoriji.

Slavonija je studijsko-tematskom izložbom Galerije likovnih umjetnosti Osijek, ostvarenoj u suradnji s Umjetničkim paviljonom u Zagrebu, Zavičajnim muzejom u Našicama i Gradskim muzejom Virovitica, svojoj publici predstavila likovnu baštinu obitelji Pejačević. Izložba je dio projekta *Skriiveno blago europskog plemstva*, kojemu je cilj istražiti i prezentirati bogatu i vrijednu likovnu baštinu plemićkih obitelji koje su živjele i djelovale na području istočne Hrvatske od 18. do sredine 20. st., a popraćena je monografskim katalogom Galerije likovnih umjetnosti Osijek.

Gradski muzej Bjelovar objavio je opsežan *Registar arheoloških nalaza i nalazišta bjelovarsko-bilogorske županije* kao znatan doprinos nacionalnoj arheološkoj topografiji.

Istra je priredila veliku izložbu o dosegnutim spoznajama o starim Histrima koji su na istarskim prostorima živjeli u razdoblju od 12. st. pr. Krista do rimske prevlasti. Izložbom i popratnim monografskim katalogom predstavljeno je ono što trenutačno znamo o Histrima, a što se svakim novim iskopavanjem i suradnjom s različitim znanostima, posebno prirodoslovnima, stalno dopunjuje.

Obilježavajući 130. obljetnicu rođenja Ivana Meštrovića, Muzeji Ivana Meštrovića u Zagrebu, Vrpolju i Splitu priredili su niz izložbenih događanja i popratnih višejezičnih publikacija. Među njima je i praktični džepni vodič Meštrovićevih skulptura i spomenika na javnim prostorima, u muzejima i crkvama.

Nakon izložbe o Ruderu Boškoviću, Dubrovački su muzeji kao središnji projekt u 2013. priredili izložbu i niz popratnih edicija *Stjepan Gradić: otac domovine*. Cjelokupni projekt i izložba realizirani su u povodu obilježavanja 400. obljetnice rođenja toga velikog Dubrovčanina, Stjepana Gradića (Dubrovnik, 1613. - Rim, 1683.), *homo universalisa*, i to ne na lokalnoj, nego na međunarodnoj razini.

Katalog izložbe *Czriiquenicza 1412.: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina* dobio je godišnju nagradu Hrvatskoga muzejskog društva kao najbolji izdavačko-izložbeni projekt u Hrvatskoj u 2012. g. Ocijenjen je kao dragocjen doprinos boljem poznavanju Vinodola, njegove povijesti, kulturne i vjerske prošlosti te umjetnosti, koji može poslužiti kao polazište za buduća istraživanja i studij umjetničke i povijesne baštine crkveničkoga područja.

Katalozi Galerije Klovićevi dvori popratili su velike i vrlo dobro posjećene izložbe koje su publiku različitih ukusa upoznale sa širokim rasponom tema - od Julija Klovića, najvećega minijaturista renesanse, preko refleksija vremena od 1945. do 1955. g., do remek-djela Pabla Picassa iz pariškoga Muzeja Picasso.

Zagrebački je Muzej suvremene umjetnosti u nizu svojih događanja objavio i dvije velike publikacije uz retrospektive suvremenih likovnih umjetnika - Stilinovića i Šuteja, a Muzej za umjetnost i obrt sudjelovao je u izdavanju reprezentativne znanstvene monografije o jednome od najvažnijih hrvatskih arhitekata s kraja 19. i početka 20. st., Hermanu Bolléu.

Spomenut ćemo i neke od mnogih izložbenih zanimljivosti koje ilustriraju širinu i raspon muzejskih interesa i tema.

Galerija Klovićevi dvori predstavila je manje poznatu nematerijalnu kulturnu baštinu - posmrtno običaje vezane za mirila ili počivala, a hvarski Muzej Staroga Grada objavio je najnovije spoznaje o Starogradskom polju čija je parcelacija jedno od remek-djela grčke kulture na Sredozemlju. Izložbom *Pun kufer svega*, koja obrađuje osobni putnički inventar, Hrvatski muzej turizma predstavio je ono što su putnici i turisti u određeno vrijeme smatrali praktičnim, važnim ili trendovskim, a Gradski muzej Karlovac podsjetio je na avanturistička putovanja i istraživačke ekspedicije Karlovčana u Afriku u drugoj polovici 19. i početkom 20. st. Muzej grada Koprivnice podsjetio je na načine izrade obuće te na razvoj njezine proizvodnje, kao i na modne varijacije obuće, a Muzej Brodskog Posavlja predstavio je magijske elemente običaja, vjerovanja i narodne medicine, od kojih su se neki zadržali i u našem stoljeću. S velikim je zanimanjem popraćena i izložba Hrvatskoga povijesnog muzeja o blagu s potonulog broda iz 16. st. iz Gnalića, kao i izložba Creskog muzeja o zahodima te sanitarnim običajima i propisima srednjovjekovne kulture življenja na području jadranske Hrvatske. Nostalgiju starijih naraštaja zasigurno je pobudila izložba *Na Sleme, na Sleme* zagrebačkoga Tehničkog muzeja uz 50. obljetnicu zagrebačke žičare, ili pak izložba Gradskog muzeja Požega o Muzeju Miroslava Kraljevića iz 1961. u Požegi, postavljenome prema zamisli akademika Matka Peića, čime je obilježena 90. godišnjica njegova rođenja te 100. godišnjica smrti akademskog slikara Miroslava Kraljevića, kao uvod u njegovu veliku retrospektivnu izložbu koja će sljedeće godine proputovati cijelu Hrvatsku.

Uz međunarodni simpozij MDC-a *Glazba u muzeju / Muzeji glazbe* (Zagreb, Muzej Mimara, 16. - 18. listopada 2013.), na kojemu je potaknuta inicijativa o osnivanju muzeja glazbe, posebnu pozornost skrećemo i na izložbe glazbene baštine koje su održane u hrvatskim muzejima - *Fortepijano iz zbirke kulturno-povijesnog muzeja Dubrovački muzeji*; *Đakovačka rock scena* Muzeja Đakovštine; *Rudolf Klepač maestro fagota* Muzeja grada Zagreba; *Predmeti iz ostavštine Milke Trnine u Požegi* Gradskog muzeja Požega; *Oj, rumena ružo moja: narodne nošnje i glazbena baština Krapja, Puske, Plesma, Drenovog Boka* Muzeja Moslavine; *Hommage Giuseppe Verdi povodom 200. godišnjice rođenja: skice, crteži i kostimi iz fundusa Teatro dell'Opera u Rimu* Muzeja grada Rijeke, Narodnog muzeja Zadar i zagrebačkoga HNK. Promociji glazbene baštine pridonijeli su i novoobjavljeni katalog Zbirke radijske tehnike i radioprijamnika Muzeja Slavonije Osijek te vodiči na hrvatskome i engleskom jeziku Zbirke Anke Gvozdanović u Zagrebu.

Tiskane vodiče kao pomagala za razgledavanje stalnih muzejskih postava objavili su i Samoborski muzej, Hrvatski muzej naivne umjetnosti u Zagrebu, a Pomorski muzej u Dubrovniku na engleskom jeziku za inozemne posjetitelje. Muzej Slavonije u Osijeku objavio je vodič po stalnom postavu Prapovijest, prilagođen posjetiteljima školske dobi.

Opsežne kataloge svojih muzejskih zbirki koji su rezultat višegodišnjega stručnog i znanstvenog rada muzejskih djelatnika objavili su Hrvatski školski muzej (*Kolorirane litografije: ilustrativna nastavna pomagala u zbirka Hrvatskoga školskog muzeja*), Gradski muzej Karlovac (*Nacrti iz modernog Karlovca: ostavština građevinske tvrtke Nikole Marića u Gradskom muzeju Karlovac*), Muzej grada Rijeke (*Oblici vremena: satovi iz zbirke Muzeja grada Rijeke*), Arheološki muzej Split (*Ranosrednjovjekovni kameni spomenici u Arheološkome muzeju u Splitu*), Hrvatski pomorski muzej Split (*Zavjetni darovi pomoraca - makete brodova*), Gradski muzej Sisak (*Zbirka Janeš Gradskog muzeja Sisak*), Muzej grada Splita (*Zbirka oružja Muzeja grada Splita*).

Nastavljajući kontinuitet i održavajući periodičnost svojih časopisa, muzeji su objavili ukupno 12 novih sveščića: *Anali Galerije Antuna Augustinčića* (sv. 31.), *Anali za povijest odgoja* (sv. 11.), *Ethnologica Dalmatica* (sv. 20.), *Etnološka istraživanja* (sv. 17.), *Glas Gradskog muzeja Karlovac* (br. 9), *Histria Archaeologica* (sv. 42.), *Muzeologija* (sv. 48./49.), *Osječki zbornik* (sv. 30.), *Starohrvatska prosvjeta* (sv. 39.), *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* (sv. 45.), *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku* (sv. 105.), *Zbornik Dubrovačkih muzeja* (sv. 2.).

Izlaganja sa stručnih i znanstvenih skupova objavljena su u zbornicima radova, među kojima su *Arheologija varaždinskog kraja i srednjeg Podravlja* (Varaždin; Zagreb), *Dani Stjepana Gunjače 2* (Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika), *Domus, casa, habitatio: kultura stanovanja na jadranskom prostoru* (Pazin; Poreč; Pula), *Naši i strani povjesničari hrvatske drame i kazališta, teatrolozi i kritičari: drugi dio* (Osijek; Zagreb), *Rimska vojna oprema u pogrebnom kontekstu: radovi XVII. ROMEC-a* (Arheološki muzej u Zagrebu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za arheologiju), *Zagreb u djelima Petra Šegedina* (Korčula; Zagreb), *Arheološki i povijesno-topografski radovi* (Gradski muzej Vinkovci).

Prigodnim izdanjima - spomenicama ili katalozima izložaba - muzeji su obilježili i zabilježili događanja uz obljetnice svojega djelovanja. Među slavljenicima su bili Gradski muzej Senj (1962. - 2012.), Muzej grada Trogira, Zavičajni muzej Stjepana Grubera u Županji (1953. - 2013.), Muzej Staro selo Kumrovec (1953. - 2013.), Etnografski muzej Istre u Pazinu (1963. - 2013.) te Galerija *Krsto Hegedušić* u Petrinji (1987. - 2012.). Ovim navođenjem još im jedanput čestitamo na njihovu radu i kontinuiranom djelovanju!

Kao što MDC kontinuirano gradi svoju on-line bazu Arhiva zaslužnih muzealaca, tako se i muzeji redovno prisjećaju svojih kolegica i kolega muzealaca. Objavom kataloga uz memorijalne izložbe ili zbornike izabranih radova, obilježen je spomen na Krešimira Filića (Gradski muzej Varaždin), Jožu Ladovića (Muzej Mimara), Leandera Brozovića (Muzej grada Koprivnice), Vjekoslava Celestina (Muzej Slavonije Osijek), a mladi su se Osječani upoznali s nizom istaknutih djelatnika Muzeja Slavonije u muzejskome edukativnom projektu u sklopu 18. muzejske pedagoške akcije *Muzejske pričalice*, pokrenutome u povodu Međunarodnog dana muzeja 2013.

Ukupan izdavački muzejski korpus ove je godine znatno obogaćen vrlo maštovitim i raznolikim edukativnim izdanjima za djecu i mlade, koja su realizirana u različitim oblicima - od radnih listova, bojanke, crtanki i pisanki, interaktivnih radnih bilježnica, slikovnica, muzejskih vodiča kroz stalne ili povremene izložbe do edukativnih igara i slagalica.

Na iznimnu važnost te vrste muzejskih publikacija nastojalo se upozoriti i jednom od tema edukativnih radionica MDC-a za muzejsko osoblje u ciklusu radionica *Kako objaviti dobru muzejsku knjigu*. Ciklus je popraćen i novopokrenutom bibliotekom te prvom objavljenom knjigom u nizu posvećenoj muzejskim katalozima (*Što je muzejski katalog*).

Na kraju ovoga kratkog pregleda napominjemo kako su u nizu izložaba kojima su hrvatski muzeji obilježili ulazak Hrvatske u Europsku uniju i tri kataloga jedinstvenoga izložbenoga projekta - *Transparentna ljepota*. Projekt je realiziran suradnjom triju velikih zagrebačkih muzeja - Arheološkoga muzeja, Muzeja Mimara i Muzeja za umjetnost i obrt, koji su predstavili staklene predmete od prapovijesti do srednjeg vijeka, staklo iz hrvatskih muzeja od 15. do 20. st. te staklo u suvremenome hrvatskom kiparstvu.

Potaknut istom prigodom, i MDC počinje hrvatskoj javnosti predstavljati izdavačke djelatnosti muzeja iz europskog okruženja. Prvi gost naše izložbe je Narodni muzej Slovenije iz Ljubljane, koji predstavlja *Publikacije Oddelka za zgodovino in uporabno umetnost Narodnega muzeja Slovenije*. One su obogatile našu 32. izložbu na kojoj sudjeluje 105 muzeja iz 61 grada, s 567 naslova publikacija, sedam DVD-ova i 298 muzejskih plakata te izborom iz raznolike promidžbene djelatnosti muzeja (razglednice, označivači, kalendari dr.).

Snježana Radovanlija Mileusnić